

Az esztergomi Franka – a biztonság szigete

Amikor sokaknak hontalanság volt itthon, e hazában

Nehéz időkről írok. Életemről kértek beszámolót. Nemcsak a magamét írom, hanem százezrek történetét. Sorsom bár egyedi, de súlyos korszak történelmi nyomjelzője is. Ebben vázolódik fel az esztergomi ferencesek akkori történelmi helye, szerepe is.

Az egyedi sorsvázlat születésem előtt kezdődött, amikor a csehszlovák hatalom elüldözte a magyarságukat vallókat a Felvidékről. Szüleim magyarként kiutasítottak, távozhattak egy lovasszekérrel, némi cókókkal a felrobbantott Duna-híd mellett felépített ponton hídon Esztergomba. Bátyám egy megvadult lófogát elől félreugrott, szerencsére nem a Dunába, hanem egy csónak orrába esett. Kimászott és partot ért. Mint mi oly sokszor.

Somogyban remélhattünk stabil helyet, de apám „kiskastélyát” és földjeit elvették. Anyám vagyonát az államosítás vitte el. Lassan az egész család lenullázódott, elvesztette mindenét. Maradt egy 100 m²-es budai szép kis villa, kis telekkel. Tán 2-3 évig éltünk ott Pasarét mellett Aztán megjelent az ÁVH, adott 22 órát, hogy eltakarodjunk. Segítettek is benne: ponyvás teherautó, egyenruhás kíséret. Nagypám, Trianon pénzügyi főtárgyalója, a Trianon utáni gazdasági helyreállítás vezéralakja, felesége és anyám nézhették unokáikat, illetve gyermekeiket egy leplombált ház előtt, egy pohár víz nélkül egyedül maradni. De akadtak még, kik minden kockázat ellenére befogadtak minket. Aztán gondoskodott rólunk az ÁVH: kitelepítési listára felvéve végre létrejöhetett 1 hónap múlva a családjegyesítés Polgártól 9 km-re, Kasziba tanyáján egy libaólbán. Négyen négy hónapig három vályogfal és egy lópokróc között. A fagy már beköszöntött, mire beköltöztünk a ház végrehajtók által korábban kiürített éléskamrájába, melybe nosztalgiából látogatott vissza időnként három éhes egér . Aztán behoztak egy jancsikályhát. Kicsi, kerek, öntöttvas, napraforgókórával telerakva, ég talán 30 percig. Mikor aludt anyám, hogy mégse fagyunk meg? Emlékszem a hideg reggelekre. Konyha nincs, „WC” nincs – a szerű végén bárhol pottyantható. Így élt több tízezer kitelepített magyar.

A háziak végtelenül segítőkészek voltak, pedig az ő életüket mi nyomorítottuk, meg a szegénység. Egykor tehetős kulákoktól adó címén lépésenként mindenüket elkobozták. Ez volt az országos padlássöprés időszak.

Haragudtam egyszer anyámra. Méretes szatyorban mintegy 30 tojást és más élelmiszert cipelt Polgárra a plébániára. Veszekedtem, hogy mi is éhesek vagyunk. Anyám szomorúan válaszolta, hogy a tojásokat a plébánosnak be kell szolgáltatni adóként, mert különben börtönbe viszik és nekünk nem lesz papunk. Bár öt éves voltam, ezt mélyen megértettem. Könyvemben leírtam egy Polgáron volt karácsonyi éjféli misét: tömött templom, fenyők, zengő ének és mély áhítat, miközben mindenki tudta, hogy ilyenkor a besúgók és hivatalos emberek is templomba járnak.

Végtelen volt a szegénység, de nagy a hit Istenben. Szükség is volt rá. És a reményre. De az emberek a pusztán is dicsértessékkal köszöntek.

Sztálin halála után elengedtek minket a kitelepítésből. Bátyámat felvették Esztergomba. Igaz, egy héttel később érkezett, mert nem volt elég pénz zoknira, gatyára. Kezdetben nagypám szűkre szabott cipőjét viselte. Meg is hálálta a jobbra fordult sorsot és a ferences atyák gondoskodását. Lett ENSZ-ben csúcspdplomata, de ehhez '56-ban távoznia kellett. Idehaza útkaparó lehetett volna.

Az általános iskolát a tanyán kezdtem, két hét után Zebegénybe költöztünk. Összesen tízszer cseréltem általánost, zaklatott időkben helyünket és biztonságot keresve. De mindenütt jó tanárim voltak.

Menedéket és stabilitást végül Esztergomban találtam. Egyébként minden állami középiskolából

eleve ki voltam tiltva több tízezer politika által megbélyegzett fiatallal együtt. A ferences gimnáziumnak igen sajátos, békés, befogadó légköre volt. Ezt tartja ma a modern pszichológia a fejlődés és motiváció alapfeltételének.

Nem tudom, hogyan lehetett fenntartani a kemény diktatúra idején egy demokratikus légkörű egyházi iskolát. Hajdu Antal igazgatónak kiemelt érdemei voltak benne. Chrudinák filmjéből tudhatjuk, hogy az egyházak megfigyelését összefogó titkosszolgálati rezidens is Esztergomban székelt. Mi is tudtuk, hogy meg vagyunk figyelve, persze nem beszéltünk róla, mint sok mindenről.

A hivatalos történelmet tanultuk, de sorok között a valóságot is. Kiváló tanáraink voltak. A tudós Pius atya, negyedikben Jeromos nemcsak történelmet tanított, de emberséget is. A piarista Csányi Laci bácsi ragyogó magyartanár, de magyarságot is tanultunk tőle. Évente rendezett az elsős osztályok közt népdalversenyt. A dalokat a jó hangú palóc, Teofil tanította lelkesen.

Osztályfőnökünk, dr. Frajka Félix (Felice) mai szóval „nem volt könnyű darab”. Mi sem, mármint akkori diákjai. Összeillettünk, de nagyon. Az a nyílt vitaszellem, mely köztünk létrejött – persze a diktatúra korlátait betartva – a kreativitás melegágya lett. Nemcsak fogadta, de elvárta a vitatkozást, a dolgok megvitatást.

Az osztályunkból – Felice nagyinterjújából tudom – többet vettek fel az évben, mint más katolikus iskolákból összesen. Nem az egyetlen érdeme. Épített lelket, osztályt, társadalmat, templomot és iskolát, és ma is tömve vannak a miséi. Engem Kapisztrán Szt. Jánosra emlékeztet, aki megnyert a kereszténységnek egy csatát Nándorfehérvárott. Csatázásból tehát jól fel lettünk készítve. Igaz ebből csak annyit lehetett kimondani, hogy keresztény szellemiség és hazaszeretet.

Akkor még nem tudtuk, hogy a csuhás apród, Vazul atya, akit az orosz nyomozók szó szerint halálra kerestek '56-ban, a budai vár védelmének szervezője volt. Ez gondolom a mély tabuk legmélyebbike. Felice nem fegyveresen harcolt, de eredményesen. A Temesvári Pelbárt is, élén dr. Hajdu Antallal.

Aztán négyévnyi védettség és némi sikertörténet után, rázósabb pályára kerültem. (Nevemet őrzik a Matematikai és Fizikai Lapok 4 évnvi számai és az interneten a jó feladatmegoldók arcképcsarnoka.) Aztán mindez szétrázódott. 16 személyes kollégium, a középiskolai oktatáshoz rosszul hozzáépített egyetemi oktatás, de saját hibáim is. Az egyetemi évek közepe lejtő, aztán egészen jó. Államvizsga a szovjet KGB magyar rezidensénél. Ha nincs a tanszéki docens témavezetőm atomfizikából, tán ma sincs diplomám. „Ez nem elégséges felelet volt” – jött ki feldúlva a vizsgateremből. Hát én sem annak éreztem.

Fizikusként állást nem kaptam, de tudományos segédmunkatársként ragyogó helyet a Kandó Villamosipari Főiskolán. Igen jó tanszéki légkör, kutatás orvostudomány és pszichológia területén. Soha jobb helyet!

Lelkesen vettem bele magam, hamar nevem lett, s bár szigorú tanár voltam, de a diákok kedveltek. Aztán jött a párttitkár. *Zichy, egyházi iskola: pokolba vele!* Végül kaptam egy állást műszaki fejlesztés terén. Hét évig tologattam az aktákat egy projektirodában, míg **rájöttem, hogy idehaza a fejlődés hiánya nem a tudáshiányban van.** Elvégeztem a pszichológia szakot és gazdaságszervezés területére mentem. Ott felismertem, hogy a „tervgazdaság” csődre van ítélve, és az egész magyar iparszerkezet össze fog omlani. Ezzel óriásit fordult szemléletem. Vizsgálni kezdtem, mi lesz azután, ha jön a nagy összeomlás, hogyan alakulhat át egészében a gazdaság. A nógrádi iparvidéken felépítettem egy Alkalmazott Pszichológia Labort, és elkezdtem „változás menedzsment” módszertant építeni. Közben tanulhattam két nyugati elit intézet tanfolyamain. Ezekből forgatókönyveket építettem, hatékonyakat a várható változások elősegítésére. „*A nemzeti megújulás apró építőköveinek*” fejlesztője lettem. Ma is ezt csinálom. Mindez igen hatékonyan bizonyult.

1990-től a Népjóléti Minisztériumban felépítettünk egy háttérintézményt a társadalom és részben a kisvállalkozói szféra újjászervezésére. Aztán számos fejlesztési projektben vettünk részt és egyetemi oktatásban idehaza és Polóniában.

Kalandos, érdekes életem volt. Talentumokat bőven kaptam és adtam tovább. *Porból lettem és porrá leszek, porszem egy nemzet sorsában.* Üzenem Madáchtól lopva kis módosítással: *Nemzet küzdj és bízva bízzál!*

Zichy László 1965/R